

ФОРУМ ЧЖУНГУАНЬЦУНЬ 2019

СТОР. 2

17-18 грудня 2019 року відбудуться загальні збори Національної академії педагогічних наук України

На загальні збори НАПН України виносяться питання:

Психологічний супровід трансформаційних процесів в українському суспільстві та освіті.

Прийняття Етичного кодексу ученого Національної академії педагогічних наук України.

Вибори дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів НАПН України.

Початок роботи загальних зборів НАПН України – о 10.00, реєстрація учасників зборів – з 9.00. Загальні збори НАПН України відбудуться за адресою: вул. Січових Стрільців, 52-Д (Інститут педагогіки НАПН України, актовий зал, 4 поверх).

ОСВІТА ДЛЯ МИРУ VIII УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ФОРУМ

СТОР. 4 – 7

ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА УКРАЇНИ

Засновники – Національна академія педагогічних наук України
Видавництво «Педагогічна преса»

№ 6 (274), ЛИСТОПАД – ГРУДЕНЬ 2019

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАКОНУ «ПРО НАУКОВУ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ»

Нещодавно на розширеному засіданні Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій розглянуто стан реалізації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Члени Комітету Верховної Ради України, керівники МОН України, Національної академії наук і національних галузевих академій наук під час обговорення виробили рекомендації для Парламенту, Кабміну, профільного міністерства, національних академій наук для врегулювання проблемних питань у сфері наукової і науково-технічної діяльності.

Від Національної академії педагогічних наук України участь у засіданні взяли керівники установи – президент Василь Кремень, перший віце-президент Володимир Луговий і віце-президент Олег Топузов. Учасникам заходу було представлено повну інформацію про діяльність, здійснену академією останніми роками, на виконання Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Зокрема, розроблено та затверджено відомчі установчі та нормативні документи, здійснено істотну оптимізацію мережі підвідомчих наукових установ, удосконалено науковий потенціал та ефективність діяльності НАПН України, посилено науково-методичне забезпечення освіти та підвищено конкурентоспроможність розробок вчених у сферах дошкільної, позашкільної, початкової, базової та профільної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти та освіти дорослих.

Здійснено також заходи з інформатизації освіти та впровадження в освітніх закладах нових інформаційних технологій, навчальних, зокрема хмаро орієнтованих, середовищ. Про зростання якості та ефективності діяльності НАПН України у процесі реалізації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» свідчить і психологічний супровід Нової української школи, інших освітніх новачків, підвищення публікаційної активності та оприлюднення в наукометричних базах даних результатів наукових досліджень вчених НАПН України, розширення їх участі в програмах міжнародної співпраці.

Учасники засідання наголошували на викликах та ризиках, які постають сьогодні перед українською наукою через неповну реалізацію Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Для Національної академії педагогічних наук України це передусім: хронічне недофінансування

академії з огляду на складність і масштабність завдань та об'єктивно незначні можливості комерціалізації результатів наукової діяльності через державно-комунальну специфіку більшості закладів освіти, неконкурентоспроможність заробітної плати працівників, подальше скорочення чисельності вчених і наукових шкіл, зниження прийому в аспірантуру і докторантуру, дефіцит фінансових можливостей для участі вчених, аспірантів і докторантів у повноцінній міжнародній науковій діяльності, для оновлення дослідницького обладнання, зокрема комп'ютерної та мультимедійної техніки.

Голова підкомітету з питань науки та інновацій Верховної Ради України Валерій Колюх зауважив, що головною причиною слабого позитивного впливу закону на наукову сферу є те, що низку норм і сьогодні не імплементовано, а більшість основних визначальних положень залишаються де-

кларативними. Йдеться насамперед про законодавчі норми щодо фінансування науки, стимулювання бізнесу до вкладення коштів у наукову і науково-технічну діяльність.

Кризовий стан науки в Україні, загрозливі тенденції («старіння» наукових кадрів, відтік наукової молоді за кордон, зменшення кількості людей, які займаються науковими дослідженнями), як підкреслювали виступаючі, спричинені проблемами хронічного недофінансування науки. «Нинішні видатки на науку не забезпечують мінімальні потреби, що суттєво ускладнило виконання вимог законодавства щодо оплати праці

і, зрештою, призвело до скорочення кількості дослідників за часи незалежності України у понад 5 разів та зниження їхнього соціального статусу», – йдеться у рішенні комітету. НАПН України внесла пропозиції до проекту рішення Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій щодо стану реалізації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». У них, зокрема, йдеться про необхідність збільшення обсягів фінансування наукової сфери як частки валового внутрішнього продукту України (відповідно до п. 2 ст. 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність») для підвищення внеску науки в економічне зростання і соціальний прогрес.

Загалом визнаючи стан реалізації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» як такий, що не забезпечив досягнення основних цілей державної політики у цій сфері, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій рекомендував Верховній Раді й Кабміну під час щорічного формування та прийняття проектів законів про Державний бюджет України передбачити збільшення видатків на науку й оплату праці науковців до норм, визначених Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», визначати обсяг коштів державного бюджету, що спрямовуються на наукову і науково-технічну діяльність, у відсотках до ВВП.

Парламенту рекомендовано забезпечити розгляд і прийняття проекту закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (№0898), підготовленого профільним комітетом до другого читання. Кабінету Міністрів України народні депутати пропонують терміново розробити і затвердити заходи з реалізації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», основних цілей державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності, визначити терміни і відповідальних за їх виконання.

Інф. «Педагогічної газети»

Передплата на 2020 триває. Індекс газети – 30670.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ ОПРИЛЮДНЮЄ СПИСКИ ЗАРЕЄСТРОВАНИХ КАНДИДАТІВ У ДІЙСНІ ЧЛЕНИ (АКАДЕМІКИ) ТА ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ НАПН УКРАЇНИ

КАНДИДАТИ У ДІЙСНІ ЧЛЕНИ (АКАДЕМІКИ)

1. ВАЩЕНКО Костянтин Олександрович – доктор політичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
2. КАМИШИН Володимир Вікторович – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент НАПН України;
3. КАРАМУШКА Людмила Миколаївна – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
4. ЛУК'ЯНОВА Лариса Борисівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
5. МОРЗЕ Наталя Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
6. НІКОЛАЄНКО Станіслав Миколайович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
7. ПОМЕТУН Олена Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
8. РАФАЛЬСЬКИЙ Олег Олексійович – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;

9. САУХ Петро Юрійович – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
10. СПІРІН Олег Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
11. ТЕРЕЩУК Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
12. ТИТАРЕНКО Тетяна Михайлівна – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
13. ТОПУЗОВ Олег Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
14. ЦЕХМІСТЕР Ярослав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
15. ЯРОШЕНКО Ольга Григорівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України.

КАНДИДАТИ У ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ

1. БАРКО Вадим Іванович – доктор психологічних наук, професор;
2. БІДЮК Наталя Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор;
3. БІЛА Ірина Миколаївна – доктор психологічних наук, професор;
4. БОГДАНОВ Ігор Тимофійович – доктор педагогічних наук, професор;
5. БОЙЧУК Юрій Дмитрович – доктор педагогічних наук, професор;
6. БОРОДІЄНКО Олександра Володимирівна – доктор педагогічних наук, доцент;
7. БУЯК Богдан Богданович – доктор філософських наук, професор;
8. ВАСЬКІВСЬКА Галина Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор;
9. ВОЛКОВА Наталя Павлівна – доктор педагогічних наук, професор;
10. ДАНИЛЮК Іван Васильович – доктор психологічних наук, професор;
11. ДІДЕНКО Олександр Васильович – доктор педагогічних наук, професор;
12. ДІЧЕК Наталя Петрівна – доктор педагогічних наук, професор;
13. ЖУЧОК Анатолій Володимирович – доктор фізико-математичних наук, професор;
14. ІЛЬІН Володимир Васильович – доктор філософських наук, професор;
15. ІСАЄНКО Володимир Миколайович – доктор біологічних наук, професор;
16. КАЛАШНІКОВА Світлана Андріївна – доктор педагогічних наук, професор;
17. КАЛІПІНА Людмила Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор;
18. КОРЕЦЬ Микола Савич – доктор педагогічних наук, професор;
19. КОЦАН Ігор Ярославович – доктор біологічних наук, професор;
20. КОЧАРЯН Олександр Суренович – доктор психологічних наук, професор;
21. КУРОК Віра Панасівна – доктор педагогічних наук, професор;
22. ЛИТВИНОВА Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник;

23. ЛОКШИНА Олена Ігорівна – доктор педагогічних наук, професор;
24. ЛУК'ЯНЕНКО Дмитро Григорович – доктор економічних наук, професор;
25. МАЛИХІН Олександр Володимирович – доктор педагогічних наук, професор;
26. МАРЧУК Людмила Миколаївна – доктор філологічних наук, професор;
27. ОСАДЧИЙ В'ячеслав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор;
28. ПАНОК Віталій Григорович – доктор психологічних наук, професор;
29. ПІДДЯЧИЙ Микола Іванович – доктор педагогічних наук, професор;
30. ПІРОЖЕНКО Тамара Олександрівна – доктор психологічних наук, професор;
31. ПОМИТКІН Едуард Олександрович – доктор психологічних наук, професор;
32. ПУШКАРЬОВА Тамара Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор;
33. РОМАНОВА Ганна Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор;
34. САДОВИЙ Микола Ілліч – доктор педагогічних наук, професор;
35. СЕМЕРІКОВ Сергій Олексійович – доктор педагогічних наук, професор;
36. СЕРГІЄНКО Володимир Петрович – доктор педагогічних наук, професор;
37. СОТСЬКА Галина Іванівна – доктор педагогічних наук, професор;
38. ТАЛАНОВА Жаннета Василівна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент;
39. ТАРАН Анатолій Олексійович – доктор технічних наук, професор;
40. ТАРАСЕНКОВА Ніна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор;
41. ХОМИЧ Лідія Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор;
42. ШИНКАРУК Олег Миколайович – доктор технічних наук, професор;
43. ШОРОБУРА Інна Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор.

Міжнародна співпраця

ФОРУМ ЧЖУНГУАНЬЦУНЬ 2019

Столиця Китайської Народної Республіки Пекін нині є величезним діловим мегаполісом, де спостерігається бурхливий ріст і розвиток усіх галузей економіки і науки. Чжунгуаньцунь – технологічний і науковий центр Пекіна, розташований в районі Хайдянь, що на північному заході Пекіна, вважається свого роду китайською «сільською долиною». І вулиця Чжунгуаньцунь – місце, де концентрується вся наукова думка країни. Там розташована Академія наук Китаю, Пекінський університет, Інститут Цінхуа і ще приблизно 200 науково-дослідних інститутів. Саме на запрошення організаційного комітету Форуму Чжунгуаньцунь у жовтні в Пекіні перебував директор Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України Валерій Биков, взявши участь одночасно в кількох наукових зібраннях.

Форум Чжунгуаньцунь був заснований у 2007 році, а тема «Інновації та розвиток» є постійним напрямом, навколо якого концентруються такі глобально актуальні теми, як нові тенденції інноваційних кордонів та нові можливості для розвитку промисловості.

У 2019 році Форум Чжунгуаньцунь відбувався в Пекіні з 16 по 18 жовтня і був присвячений темі «Технології першого краю та майбутнє розвитку

індустрії». Форум організували спільно Міністерство науки і технологій КНР,

ки відповідних міністерств та комісій, а також відомі вчені, провідні підприємці,

Валерій Биков і Едвард Мозер
(лауреат Нобелівської премії з психології і медицини, 2014 рік)

Китайська академія наук та Китайська асоціація науки та технологій. Китайські державні і партійні лідери, керівни-

відомі інвестори та керівники міжнародних організацій з усього світу взяли участь в обміні досвідом та обговорили

тенденції майбутнього розвитку світової науки та технологій, а також вивчення шляхів зміцнення міжнародного інноваційного співробітництва. Доповідь Валерія Бикова була присвячена концепції Інтернету речей і її реалізації у проєктах «Розумний дім».

Своїми інноваційними думками та баченням теми «Мій розумний дім» Валерій Биков мав змогу поділитися і на Всесвітньому саміті молодих учених у китайському м. Веньчжоу 26–27 жовтня, куди були запрошені лауреати Нобелівської премії та провідні вчені, які забезпечили захоплюючу наукову комунікацію з метою популяризації наукових знань, пропаганди методів, поширення ідей, просування духу науки та вдосконалення наукової грамотності громадян. Всесвітній саміт молодих вчених створив п'ять платформ для забезпечення тісної взаємодії між громадськістю та провідними вченими світу. (Платформа № 1 – «Життя у відкритому світі»; платформа № 2 – «Великий вибух і наукові цикли»; платформа № 3 – «Шлях «Реакція Сузукі»; платформа № 4 – «NMR – нова технологія декодування»; платформа № 5 – «Мій розумний дім» (проходила під керівництвом і за участі Валерія Бикова)).

Інф. «Педагогічної газети»

ДО 200-ЛІТТЯ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША

Нещодавно у залі засідань Президії НАПН України відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Велет українського слова (до 200-ліття Пантелеймона Куліша)». Мета конференції полягала, по-перше, у вшануванні пам'яті великого українського Просвітника, письменника й поета, історика, етнографа, творця варіанту української письмової мови, першого перекладача Святого Письма рідною мовою, видатного громадського діяча-націтвора Пантелеймона Куліша. По-друге,

в окресленні шляхів використання його спадщини у роботі Нової української школи. До участі у заході долучилися науковці з 17 закладів освіти й наукових закладів із багатьох куточків України: від Чернівецької до Чернігівської й Сумської областей, від Волині до Харківщини.

У вітальному слові президент НАПН України Василь Кремень охарактеризував особистість Пантелеймона Куліша як непересічну, знакову постать в історії громадської думки України XIX століття, чий здобутки досі залишаються

оціненими не повною мірою і внаслідок суперечливої величчї ідей, проголошених діячем, і внаслідок багатовимірності зробленого ним у багатьох галузях культурно-суспільного життя українців. Цю думку у своєму виступі розвинув Олесь Федорук, керівник Центру дослідження життя і творчості Пантелеймона Куліша при Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України у доповіді «Кулішезнавство як міждисциплінарна галузь гуманітарної науки».

В обговоренні доповіді модератор заходу, завідувач відділу істо-

рії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України Наталія Дічек наголосила на значущості привернення уваги вже у 1840-х роках до питання зв'язку рідної мови й національного менталітету. Висловлені Кулішем понад 150 років тому поради і настанови батькам у «викуванні дітей» звучать цілком сучасно. Письменник акцентував на необхідності для здобуття українцями державності здійснення мовно-культурного повороту в їхніх умах.

Окрасою конференції стали виступи представників філоло-

гічної галузі, які проілюстрували мовно-стилістичне багатство творчої спадщини письменника. Завершилися виступи й обговорення виступом директора Педагогічного музею України Олександра Міхна про прижиттєві видання творів Пантелеймона Куліша у фондах музею, про просвітницьке подвижництво та використання ІКТ у поширенні знань про діяча.

Наталія ДІЧЕК,
завідувач відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Х Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми та перспективи», присвячена пам'яті видатного вченого Ігоря Каньковського, відбулася 7–8 листопада. Спів організатори заходу: НАПН України, Інститут ПТО НАПН України, ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, Хмельницький національний університет, Федеральний інститут професійної освіти (Німеччина), Інститут педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Польща), Університет Бабеш-Бойяї (Румунія), Обудський університет (Угорщина), Республіканський інститут професійної освіти (Білорусь).

У конференції, що проводилася на базі Хмельницького національного університету, взяли участь 400 відомих учених і молодих науковців із 63 закладів освіти, 20 областей і шести країн. Із вітальним словом до учасників заходу звернувся: Микола Скиба, ректор Хмельницького національного університету; Нелля Ничкало, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України; Олег Фасоля, директор Департаменту освіти і науки Хмельницької облдержадміністрації.

Приємною й емоційно хвилюючою подією стала урочиста церемонія нагородження лауреатів срібною медаллю «Василь Зеньковський». За інноваційний педагогічний менеджмент було відзначено: академіків НАПН України Георгія Філіпчука й Валентину Радкевич. За значний особистий внесок у розвиток педагогічної науки – Петра Лузана, головного наукового співробітника Ін-

ституту ПТО НАПН України та Наталю Бідюк, завідувачку кафедри Хмельницького національного університету.

Визначені сімома секціями тематичні напрями конференції дали змогу обговорити проблемні питання щодо: теорети-

аспектів професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійного навчання; вітчизняного та зарубіжного досвіду професійної освіти і навчання особистості; андрагогічного підходу до професійно-

ко-методологічних засад професійного становлення особистості, особливостей процесу і механізмів її професійного удосконалення в умовах ринкової економіки; потенціалу психопедагогіки; методичних

аспектів професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійного навчання; вітчизняного та зарубіжного досвіду професійної освіти і навчання особистості; андрагогічного підходу до професійно-

ференції викликало засідання круглого столу «Забезпечення якості професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти», що проводився на базі Хмельницького професійного ліцею. Під час вітального слова заступник директора Департаменту освіти і науки – начальник управління професійної освіти і ресурсного забезпечення Хмельницької облдержадміністрації Антоніна Харчук презентувала систему професійної (професійно-технічної) освіти Хмельниччини, наголосивши на пріоритетних напрямках діяльності щодо підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців та окресливши перспективи розвитку та реалізації у ЗП(П)Т області, зокрема проекту щодо впровадження дуальної форми навчання з ініціативи депутата Верховної Ради України Сергія Лабазюка.

Організатори й учасники конференції відзначили необхідність подальшого здійснення фундаментальних і прикладних міждисциплінарних наукових досліджень щодо особистісного, професійного становлення учнівської, студентської молоді, професійного розвитку педагогічних і кар'єрного зростання працівників. На підставі наданих матеріалів доповідей сформульовано відповідні рекомендації на загальнодержавному, регіональному рівнях і рівні закладів освіти.

Людмила БАЗИЛЬ, учений секретар
Інституту ПТО НАПН України

Думка фахівця

ВРЯТУЄМО ГІРСЬКУ ШКОЛУ – ВРЯТУЄМО КАРПАТИ

Відомо, що шкільна освіта опинилась у глибокій кризі. Щоб випускникам загальноосвітніх шкіл сьогодні успішно скласти ЗНО, потрібно дві освіти (одна державна, друга від репетиторів – платна, яка непосильна для більшості батьків). У школі зберігаються предмети, знання з яких не потрібні у житті. Крім того, старшокласники, які проживають у віддалених гірських місцевостях без транспортної доступності, позбавлені й репетиторства, бо не мають можливості добиратися за 20–30 кілометрів до районного центру.

Добре, що згідно з програмою діяльності уряду для рівного доступу до якісної шкільної освіти будуть створені умови для такої мережі шкіл, яка буде спроможна надавати якісну освіту всім дітям незалежно від місця їхнього проживання, зокрема й опорні школи та мережа профільних шкіл із забезпеченням підвезення учнів до них. Але як бути дітям, які проживають у горах без транспортної доступності? Вихід – проживання у пришкільних інтернатах (гуртожитках) шкіл, які забезпечують якісне навчання. Починаючи від 1945 року до сьогодні, семирічний, згодом восьмирічний і середній всесобуч, здійснювався у гірській місцевості завдяки функціонуванню пришкільних інтернатів. На жаль, у 90-х роках, у час гіперінфляції, відбулося нищення дошкільних і позашкільних закладів і пришкільних інтернатів. Так, у Косівському районі на Івано-Франківщині з 19 пришкільних інтернатів залишився тільки один. Зате середніх шкіл збільши-

лося з 12 до 22. Тепер існує проблема з наповнюваністю старших класів.

У зв'язку з рідкорозселеністю і великою територією у гірській місцевості необхідні опорні і профільні школи з пришкільними інтернатами (гуртожитками). Обнадіює, що розв'язання цієї та інших проблем в освіті буде здійснюватися з допомогою Державної програми, підготовленої на виконання Указу Президента України від 22.07.2019 р. № 543/2019 «Про розвиток регіону українських Карпат».

Негативно впливає на ситуацію економічна слабкість гірських районів (їх власні доходи в межах 10%). Тому шороку не вистачає коштів на заробітну плату обслуговуючому персоналу, на утримання шкіл. Досі в школах пічне опалення, відсутні теплі вбиральні. Усе це негативно впливає на здоров'я дітей. Через безробіття працівників горяни масово виїжджають на заробітки. До роботи в домашньому господарстві залучаються старшокласники.

В останні десятиліття в Карпатах склалася критична ситуація. Внаслідок хижацького самовільного і санкціонованого вирубування лісів залишилися захаращені лісосіки. Всихають дерева, міліють річки, рідшають, а то й зникають види рослин і тварин. Хто збереже для майбутніх поколінь те, що ще можна врятувати в Карпатах? Відповідь однозначна: підтримати покоління горян. Стало аксіомою: «Врятуємо гірську школу – врятуємо Карпати». Радує те, що у важливому урядовому документі звертається увага на диспропорцію в якості освіти між міськими

та сільськими школами, що призводить до нерівності можливостей учнів.

На Івано-Франківщині функціонує 245 гірських шкіл (третина шкіл області), які не мають жодної опорної школи. Причина полягає в тому, що директор опорної школи фізично не в змозі забезпечити керівництво філіями на відстані 10–15 кілометрів без транспортної доступності.

Звідси випливають першорядні завдання для гірської школи: щорічне передбачення у Бюджетному кодексі адресних базової і додаткової дотацій, створення мережі опорних шкіл з неонов'язковою реорганізацією шкіл I–II ступенів у філії, підвищення якості навчання і підготовки учнів до господарсько-трудої діяльності в гірських умовах (тваринництво, зокрема вівчарство, лісівництво, деревообробництво, зокрема художні ремесла, організація туризму та ін.), не виключаючи навчання в університетах.

Хоча другий рік упроваджується Нова українська школа, вчителі, які будуть навчати п'ятикласників, не спішать готуватися, щоб працювати по-новому. Передусім підготувати нові методичні матеріали до оновлених освітніх програм покликані інституту НАПН України, університети, обласні інститути післядипломної педагогічної освіти.

Нині тільки науково-дослідна лабораторія «Гуцульська етнопедагогіка і гуцульщинознавство» Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України (фінансується Косівською районною радою) видала для гірських шкіл об-

ласті науково-методичний збірник «Вчені горяни – гірській школі» і науково-методичний посібник «Математична компетентність» (автор – М. М. Астаф'єва). Марія Миколаївна Астаф'єва, доцент Київського університету імені Бориса Грінченка, провела в рідній гірській Яворівській школі, що в Косівському районі на Івано-Франківщині, дослідно-експериментальну роботу з упровадження компетентнісного підходу в процесі навчання математики учнів 5–9 класів. Учителі-методисти школи Лідія Лесюк і Марія Рибчук охоче стали активними учасниками експерименту. Важливо, що в результаті цієї співпраці підготували цікаві матеріали до посібника «Математична компетентність». Якби аналоги цьому видавалися у кожному районі України, ми сміливо би брали участь у Міжнародному дослідженні якості освіти PISA. У посібниках наскрізні лінії спрямовані на впровадження компетентностей і використання регіонального етнографічного компонента (бойківщинознавства, гуцульщинознавства та ін.). У серпні 2019 року проведено регіональну науково-практичну конференцію «Розбудова нової української школи в гірській місцевості Івано-Франківщини».

Усе це в сукупності забезпечить готовність випускників гірської школи до праці, до життя в гірській місцевості, до збереження Карпат як перлини України і Європи.

Петро ЛОСЮК,
член-кореспондент НАПН України,
директор Яворівської ЗОШ I–III ступенів (1963–2013 рр.)

ОСВІТА ЗАРАДИ МИРУ

10 жовтня завершився VIII Українсько-польський/Польсько-український форум «Освіта для миру/Edukacja dla pokoju», що проводився на базі Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Осмислюючи підсумки цього заходу і здійснюючи його ретроспективний аналіз, з великим задоволенням хочу зазначити, що VIII Форум став знаковою подією у житті української і польської науково-педагогічної спільноти. Його

учасники мали можливість обмінятися думками та новими ідеями, поспілкуватися з колегами й однодумцями у неформальній обстановці, налагодити контакти. На мою думку, результати проведення восьми форумів мають міждержавне значення. Адже кожний форум – це добра нагода для вчених України і Польщі взаємозбагатитися, обмінятися досвідом, у дискусіях дійти згоди щодо нових напрямів співпраці, актуальних аспектів педагогічної теорії і практики.

Прогресивні й конструктивні ідеї та пропозиції були висловлені українськими і польськими науковцями під час проведення пленарних засідань, роботи семи секцій і круглого столу. Польські вчені (Б. Сліверський, С. Квятковський, Ф. Шльосек, Т. Александер, Б. Мілерські та ін.) й українські науковці наголошували на загальнолюдській духовній цінності миру, його величезному значенні для подальшого розвитку людства. Безумовно, завдяки об'єднанню наших зусиль зроблено дуже

багато, але кожен день ставить перед нами нові виклики і завдання. І лише у системній співпраці, у постійному міжнародному тандемі можемо розвиватися, рухатися уперед.

Висловлюю сердечну подяку усім співorganizatorам VIII форуму: Міністерству освіти і науки України, Комітету педагогічних наук Польської академії наук, Науковому товариству «Польща – Україна», Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університету імені Григорія Сковороди, Академії спеціальної

педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна, Малій академії наук України, Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття».

Бажаю organizatorам і учасникам Форуму натхнення для подальшого розвитку співпраці між Україною і Республікою Польща, наснаги, нових творчих здобутків на науковій ниві.

Василь КРЕМЕНЬ,
президент НАПН України

ПОЛЬСЬКІ ВЧЕНІ ПРО ФОРУМ

Францішек ШЛЬОСЕК,
доктор хабілітований, професор,
голова Наукового товариства
«Польща – Україна»

Наука – це та основа суспільної діяльності, що природно долає географічні, політичні, культурні та інші кордони. Особливо це стосується суспільних і гуманітарних дисциплін, включаючи педагогіку. Міжнародний обмін теоретичними концепціями та практичними рішеннями – неocenний внесок у розвиток конкретної дисципліни загалом, а в нашому випадку – розвиток педагогіки.

Чверть століття тому такі переконання мали деякі українські педагоги (наприклад, професори Іван Зязюн та Нелля Ничкало), які з абсолютною впевненістю ініціювали співпрацю з польськими педагогами.

На самому початку ця співпраця обмежувалася обміном науковими стажуваннями та колоквіумами, щоб неофіційно у 1999 році, а офіційно – у 2005 році, утворити Наукове товариство «Польща – Україна», головним завданням якого була координація різних форм співпраці польських і українських представників освіти. Наукові форуми стали базовою формою і водночас контактним майданчиком для викладачів обох сусідніх країн.

Провідною темою останньої зустрічі представників науки з Республіки Польща та України була освіта заради миру. Сама концепція VIII Форуму та його реалізація були зразковими. Його основні організатори (Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України та Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України) виконали надзвичайну роботу, «космічну» роботу, у результаті якої ми стали учасниками винятково успішного наукового форуму як за змістом, так і за супутніми подіями.

Ян ЛАЩИК,
доктор хабілітований, професор

Сесії VIII Форуму мають особливе значення для іноземного учасника цього наукового заходу. Форум є надзвичайно цінною формою представлення результатів досліджень і натхненням для розроблення подальших програм. До цього часу програми були і реалізуються незалежно, хоча дискусії Форуму створюють хорошу можливість для конкретного порівняння. Однак, схоже, що ці наукові зустрічі вже приводять до готовності представників обох педагогічних середовищ здійснювати спільні дослідницькі проекти. Налагоджені міжособистісні контакти під час таких наукових зустрічей, безперечно, створюють умови для ефективності таких намірів.

Коли я дізнався, що темою є «Освіта заради миру», то подумав, що майже все було сказано щодо цього. Я швидко змінив думку, коли почав глибше замислюватися над темами, що можуть і повинні бути предметом педагогічної рефлексії.

Незабаром виявилось, що освіта заради миру набуває нових вимірів і стає все більш важливим соціально-освітнім зобов'язанням. Питання освіти для миру набуло особливого виміру та значення після закінчення Другої світової війни, ставши важливим мотивом у діяльності як місцевих, так і міжнародних організацій. У наш час слід постійно повторювати відомі слова преамбули до Конституції ЮНЕСКО 1945 року: «Оскільки війни починаються у свідомості людей, то і у свідомості людей повинні бути побудовані заходи для захисту миру». Ці та подібні аспекти знайшли відображення у VIII Форумі. Сприйняттю змісту сприяли публікації, що містять тексти представлених досліджень. Два об'єми, опубліковані в друкарні, що значно перевищують звичайний стандарт матеріалів конференції, поєднані з професійним послідовним перекладом виступів доповідачів, забезпечили усім учасникам комфорт у сприйнятті презентацій тез і виступів. Я наголошую на цьому аспекті, оскільки добре підготовлена аудиторія була заповнена студентською молоддю – ситуація у польських університетах була б майже нечуваною – для якої мовний бар'єр міг би стати значним обмеженням у сприйнятті змісту виступів іноземних промовців.

Як завжди, українська сторона дивує польських учасників високим рівнем організації, турботою про комфорт, сердечним прийомом, добротою та відкритістю, щоб відповідати очікуванням гостей. Як відомо, Польща славиться у світі своєю гостинністю. Однак ми далекі від того рівня гостинності, з якою ми зустрічаємося в Україні. Не вистачає слів, щоб висловити мою щирю подяку.

Рішард БЕРА,
доктор хабілітований,
професор звичайний

Польсько-український форум – це основа для обговорення сучасних освітніх проблем у наших країнах. Як середовище люблінських педагогів з університету Марії Кюрі-Скłodовської ми відчуваємо ці специфічні форми співпраці, особливо з НАПН України та Дрогобицьким державним педуніверситетом імені Івана Франка. Ми цінуємо відкритість та компетентність директора ПООД Лариси Лук'янової, ректора Дрогобицького університету Надії Скотної, професорів Марії Чепіль, Ореста Карпенка та багатьох інших українських вчених, з якими працюємо.

Зустріч у Переяславі-Хмельницькому була присвячена надзвичайно актуальним питанням «Освіти для миру». Ми всі знаємо про сучасні загрози у суспільному житті. Світ після краху великих протилежних військових блоків не став більш безпечним. Відводяться майже вічні національні антагонізми, підживлені національним шовінізмом. Регіональні конфлікти та спроби запровадити новий геополітичний порядок призвели до неконтрольованого відтоку населення з регіонів, яких торкнулась війна. По всій Європі починає проходити хвиля ксенофобії, яка підживлюється страхом перед чужими та інакшими. Баланс страху між супердержавами, що забезпечують мир у світі, був замінений асиметрією у виникненні сучасних загроз. Ці загрози включають, перш за все, тероризм та організовану злочинність, зокрема, що свідчить про потенційне використання зброї масового знищення та інформаційної війни в кіберпросторі. Відсутність стійкого економічного розвитку у багатьох регіонах і країнах спричиняє не лише безробіття, бідність, бездомність та соціальне відчуження, а й радикалізує ставлення людей. Це ретельно використовують різні релігійні фундаменталісти та націоналістичні рухи. Соціальна стратифікація, часто без обґрунтування, посилює агресію та насильство, виключення різних соціальних груп, бідність. Часто непримиренна політична боротьба, низька культура публічних дебатів, відсутність довіри та боротьби з владою, а

також словесна агресія призводять до виключення із соціального, економічного та культурного життя не лише окремих людей, а й стигматизованих у цій боротьбі соціальних і професійних груп. Як польські, так і українські педагоги погодилися, що ключовим у вирішенні цих викликів є освіта та виховання, які слугуватимуть побудові стійких гуманітарних і людських цінностей у суспільному житті, формуванню обізнаності про загрози та раціональне ставлення.

Тереза ЯНІЦКА-ПАНЕК,
доктор педагогічних наук

Протягом двох останніх років ми готувалися до VIII українсько-польського та польсько-українського форумів у Переяславі-Хмельницькому після того, як тему форуму «Освіта заради миру» запропонував професор Францішек Шльосек. Я пам'ятаю, що у розмові з професором Неллею Ничкало ми всі сподівалися, що війна в Україні закінчиться, а тема форуму виявиться пророчною, і обговорення відбудеться в нових, дружніх умовах, у вільній Україні. На жаль, 8 – 10 жовтня ми обговорювали мир у країні, де його не вистачає, і люди гинуть протягом п'яти років. Дорогою з Києва (Борисполя) до Переяславського університету, де проживала частина польської групи освітян протягом трьох днів, ми проїжджали біля цвинтаря, де одразу було помітно частину кладовища з могилами загиблих у оборонній війні, що точиться до сьогодні.

Учасники VIII Форуму, а це понад 200 осіб, під час своїх виступів постійно підкреслювали право на незалежність. Лише вільна країна становить гуманістичний контекст людського розвитку. Тому велика кількість виступаючих засуджували цивілізацію смерті, нагадали про актуальність загальнолюдських цінностей та освітніх цілей у галузі патріотичного виховання, прагнення свободи, незалежності та безпеки, шукали розвитку шляхів освіти для миру в людському капіталі.

Ректор університету професор Віктор Коцур разом із групою відповідальних осіб та студентами створив надзвичайно доброзичливі й комфортні умови. Нас постійно супроводжувало місцеве: вміло підібрана

музика, зворушливі концерти українських народних артистів, музичні таланти студентів і випускників університету, повага до національної ідентичності України, покази художньої майстерності та ремесла. Під час Форуму було ще чимало зворушливих моментів: Віталій Кличко, випускник Переяслав-Хмельницького університету, був на університетській сцені національним героєм України – зворушливо розповів про свої обов'язки перед Батьківщиною, про його прагнення до повернення повної незалежності країни.

Дискусія про освіту заради миру в Переяславі-Хмельницькому набула багатовимірності, насиченого змісту, надихаючи на нові виклики, консолідуючи багаторічні польсько-українські й українсько-польські дружні стосунки, започаткувавши нові знайомства.

Ян СІКОРА,
доктор наук

Організація та хід VIII Форуму є яскравим підтвердженням того, що ця форма співпраці назавжди увійшла в календар польських і українських педагогів-науковців. Варто підкреслити, як реалізовувався цей науковий захід. Розглядалися питання, присвячені розвитку педагогічної науки у Польщі та Україні на початку XXI століття, через навчання упродовж життя для розвитку мультикультурності, освіти сьогодні та освіти для миру, що походять від філософії людиноцентризму. Предметом цієї філософії є питання, що стосуються сенсу існування та долі людини, її праці й творчості. Навколо таких концепцій концентруються зусилля освітян щодо розвитку сучасної людини.

Ключовим питанням стало розвитку проекту Форуму є його програмна відкритість. Як стандарт до процесу організації Форуму слід включати аналіз нових ідей і тенденцій, що виникають у середовищі систем формальної освіти. Не менш важливим для успіху Форуму є створення інновацій у вирішенні завдань, що вимагає постійного вдосконалення інтелектуального капіталу, який бере участь у цьому процесі, створює умови для співпраці багатьох поколінь дослідників і реалізації ефективних рішень.

ОСОБЛИВА МІСІЯ ВЧЕНИХ-ПЕДАГОГІВ

VIII форум «Освіта для миру» розкрив нові горизонти співпраці в освіті і педагогічній науці двох дружніх народів, обміну ідеями-стратегіями заради сталого розвитку майбутнього і примноження духовних цінностей.

На нашу думку, науковий форум є значним спільним внеском українських і польських вчених у культурний, педагогічний, соціально-економічний, гуманітарний розвиток інтелектуально-творчого потенціалу наших держав і народів та Європи. Завдання, яке постало перед учасниками VIII Форуму, зумовлено уже самою його назвою. Тому на секціях обговорювали найактуальніші проблеми розвитку освіти і педагогіки XXI століття: загальнофілософські і методологічні засади

освіти для миру у сучасному світі; інтердисциплінарність освітніх програм; проблеми гуманістичної педагогіки, місце і роль освіти і науки у стратегіях сталого розвитку; специфіку освітньої політики в умовах громадянського суспільства, особливості національно-патріотичного виховання дітей, молоді й дорослих, професійне становлення педагогів у контексті освіти для миру; вплив інформаційних технологій на освіту для миру; полікультурність та мультикультуралізм у сучасному педагогічному дискурсі; формальні і неформальні виміри освіти дорослих у сучасному суперечливому світі; особливості професійної підготовки сучасного виробничого персоналу для суспільства миру; інноваційні

аспекти розвитку європейської освіти і педагогічної думки в контексті глобальних і локальних конфліктних ситуацій тощо.

Наш університет давно співпрацює з багатьма освітніми закладами Польщі. Започатковано співробітництво з обміну студентами, паралельного навчання в університетах та отримання диплома про вищу освіту європейського навчального закладу, проведення спільних наукових досліджень, а також організацію конференцій та наукових семінарів, видання наукових праць.

На основі взаємовигідного партнерства в українських і польських університетах формується якісне соціокультурне, наукове, толерантне освітнє середовище для по-

глиблення взаємодії викладачів і студентів обох країн заради національного, європейського і всепланетарного миру і розквіту. Науково-педагогічна взаємодія освітян і науковців наших країн розкриває нові перспективи людиновимірної співпраці для зміцнення миру, толерантності, гуманізму, взаємоповаги не лише між нашими країнами, а й в Єдиному Європейському домі та сприяє прогресу і соціокультурному поступу на інших континентах світу.

Віктор КОЦУР,
ректор Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди

ПРОБЛЕМИ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вагомою подією в українсько-польському науково-освітньому просторі стало проведення 8–10 жовтня знакового заходу – VIII Форуму. Захід проводився у Переяслав-Хмельницькому державному університеті імені Григорія Сковороди. Співорганізаторами були Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове товариство «Польща – Україна», Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязю-

на, Мала академія наук України, Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття».

Без применшення наукового рівня й вагомості усіх попередніх форумів, восьмий був особливим – і за кількістю запланованих заходів, і за емоційним супроводом, і за методологічною векторністю порушених питань, і за практичною спрямованістю рекомендацій щодо імплементації наукових досягнень на практиці, адже його проводив проблема – освіта для миру! На Форумі відбулася церемонія Урочистого вручення диплома Почесного доктора (HONORIS CAUSA) НАПН України професору звичайному, доктору хабілі-

тованому, голові Комітету педагогічних наук Польської академії наук Богуславу Сліверському. Активна участь науковців і освітян обох країн – свідчення небайдужого ставлення до проблем освіти і науки в Україні і Республіці Польща, розуміння непересічної важливості проблеми Миру у її полікультурному суспільстві. Нині надто вразливими, знівельованими є цінності миру, взаємоповаги, взаєморозуміння, терпимості, любові й милосердя, тому важливо вирішувати актуальне для загальноєвропейського і загальносвітового просвітництва завдання – виховувати людину інноваційного типу й водночас патріота своєї держави. Ці питання актуа-

лізувались на двох пленарних засіданнях і під час роботи семи секцій. У межах роботи Форуму відбулося засідання круглого столу «Наукова освіта: від трендової теорії до ефективних практик» у формі дискусії щодо узагальнення концептуальних засад спеціалізованої освіти наукового спрямування, реалізації наукової освіти у діяльності stem-лабораторії, проектного підходу в науковій освіті – від теорії до практики сталого розвитку.

Лариса ЛУК'ЯНОВА,
директор ІПООД ім. Івана Зязюна НАПН України

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ТА ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЗМІСТУ ОСВІТИ ДЛЯ МИРУ

Роботу секції «Філософські засади та інтердисциплінарність змісту освіти для миру» було розгорнуто в дискусії філософсько-методологічного забезпечення змісту освіти для миру. У виступах польських та українських вчених із тривогою констатувалось зростання етноцентризму, мігрантофобії й ворожості домінуючих етнічних груп до нових субкультур мігрантів, радикальних націоналістичних настроїв. Джерелом усіх цих негараздів більшість науковців секції вважає не лише трагічні події в межах Європи та Близького Сходу, а й прорахунки державної полікультурної політики, освітньої асиміляції та обмеженості аксіологічного

ресурсу політики мультикультуралізму. З огляду на це у багатьох країнах світу необхідність освіти для миру, поряд із виваженою державною політикою, стає важливою стратегією. Ця позиція простежується в численних документах ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, ювілейній доповіді Римського клубу 2017 року.

Усе це, як зазначали в доповідях і виступах Dorota Jankowska, Eva Przybylska, Петро Саух, вимагає нової моделі освіти, яка потребує дієвої методології «розуміння». Адже навчити жити в сучасному суспільстві означає не лише віртуозно орієнтуватися в новітніх базах даних, володіти масштабною інформа-

цією, бути обізнаним і компетентним. Головне – усе це трансформувати в мудрість вибудовувати життя та мистецтво жити й рахуватися з іншими. В цьому контексті професор Ева Пшибильська в доповіді «Культурна різноманітність. Педагогічні та антропологічні імпульси для освітньої практики» переконливо довела, що сьогодні існує нагальна необхідність підвищення ефективності та інтенсифікації міжкультурної освіти, яка інтерпретується нею як концепція «розуміння культурного різноманіття через освіту».

Про особливе значення діалогу в процесі академічної освіти йшлося в доповіді «Осві-

та для миру – освіта в діалозі» Дороти Янковської. Вона ознайомила із результатами соціологічних досліджень серед майбутніх педагогів Польщі на предмет: як вони розуміють сутність діалогу та його місце в процесі академічної освіти. Дослідження проводилося в два етапи: у 2006 році та у 2016 році. Як виявилось, за десять років відбулися серйозні трансформації в розумінні діалогу, пов'язані з ринком та законами ліберальної економіки.

Петро САУХ,
академік-секретар
Відділення вищої освіти НАПН України

ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕНТ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І ДОРОСЛИХ

Учасники секції наголошували, що проблема національно-патріотичного виховання дітей та дорослих – одна з найпріоритетніших для кожної нації. Констатовано, що в умовах полікультурного контексту вона набуває виняткової ваги й вимагає пошуку нових форм утілення. Над цим працюють інститути в різних країнах. Неабиякий досвід щодо полікультурного контенту національно-патріотичного виховання дітей та дорослих мають Україна й Польща. Обмін ним – це те джерело, яке буде виразно маніфестувати нашу історичну та культурну пам'ять, наші творчі зв'язки, наші перспективи.

Значний інтерес в учасників секції викликала доповідь Беати Шуровської «Розвиток почуття національної ідентичності в дітей дошкільного віку». У ній основний акцент зроблено на тому, що патріотичне виховання є особливо важливим у період глобалізації, позаяк лише людина, яка міцно вкорінена у своїх етнічних традиціях, буде цікава світові. Таке виховання підсилює лише тому педагогові, який є емпатійним, аксіологічно, емоційно та соціально зрілим.

Василь Дудар у доповіді «Національно-патріотичне виховання дітей як фунда-

мент громадянського суспільства» охарактеризував основні положення «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді», яку затвердило Міністерство освіти і науки України в 2015 році.

Увагу науковців привернула доповідь Людмили Дяченко «Соціально-емоційне навчання як умова попередження насильства серед підлітків», у якій із найсучасніших позицій проаналізовано питання булінгу серед учнівської молоді, що є важливою проблемою громадянської охорони здоров'я. Дослідницькі зусилля зосереджені довкола значення соціально-емоційного

навчання для збереження психічного й фізичного здоров'я підлітків і досягнення ними успіху в майбутньому. Системний виклад супроводжував глибокий аналіз міжнародної освітньої програми позитивного розвитку Lions Quest «Соціальні та емоційні компетентності XXI століття», яку представляє Міжнародний благодійний фонд Lions Clubs International Foundation.

Микола СТЕПАНЕНКО,
ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ДУХОВНО-КРЕАТИВНІ КРИЛА VIII ФОРУМУ

Не так давно ми перегорнули останню сторінку восьмого Форуму, який уже увійшов в історію української і польської педагогічної думки. Ідея освіти для миру, з одного боку, є одвічною й досить широкою, а з іншого – в сучасних умовах, коли буквально на наших очах відбулася анексія Криму й впродовж п'яти років триває війна, розпочата Росією проти нашої держави... Ця несправедлива війна покалічила долі десятків тисяч і мільйонів людей. Й нині на цвинтарях українських міст і сіл стає все більше свіжих могилок. В них захоронені справжні патріоти, які віддали своє життя за свободу і незалежність Вітчизни. Тяжкий подих цієї гібридної війни відчуває все наше суспільство. Такі гіркі роздуми й почуття не залишають мене від 6 листопада цього року, коли напередодні X конференції в Хмельницькому я стояла біля нових могил воїнів на цвинтарі.

Якою ж за таких умов має бути освіта в Україні і Польщі? Так, саме освіта для миру і розвитку економіки, освіти і культури наших держав! Що ж має бути притаманне

сучасній педагогічній науці та її субдисциплінам? Досить чітку й прогностичну відповідь дає професор звичайний, доктор хабілітований, голова Комітету педагогічних наук Польської академії наук Б. Сліверський: «Сьогодні педагогіка є наукою наук про (само)виховання і (само)навчання усіх генерацій, на різних континентах, у різних культурах і навіть у віртуальному світі». Отже, педагогічна наука та її субдисципліни мають виконувати випереджувальну функцію, забезпечувати науковий супровід освіти/навчання різних категорій населення, впливати на їхню педагогізацію з урахуванням національно-культурних традицій, потреб цифрового суспільства та освіти для миру і розвитку як ключової і нагальної проблеми сучасності і майбутнього».

Міждисциплінарність, об'єктивність, критичний аналіз сучасного стану освіти і педагогічної науки в Україні і Республіці Польща, а також прогностичність (в поєднанні з науково обґрунтованими й цінними практичними рекомендаціями) пронизували роботу трьох пленарних, семи секційних засідань

та круглого столу «Наукова освіта: від трендової теорії до ефективних практик», що проводився з ініціативи президента Малої академії наук України академіка С. Довгого.

Цікаві дослідницькі матеріали висвітлено у двох томах видання «Освіта для миру/Edukacja dla pokoju». В 11 розділах представлено широку палітру творчих пошуків науковців-педагогів України і Польщі, а також їх узагальнені результати і рекомендації.

Учасників VIII Форуму приємно подивувало ще одне незвичайне видання. Йдеться про унікальну книгу «Єднання для миру і розвитку/Pojednanie dla pokoju i rozwoju». В ній систематизовано документальні матеріали щодо нашої співпраці. Інститути НАПН України, Педагогічний музей, Центр ЮНЕСКО, «Мала Академія наук України», 17 національних університетів, 7 педагогічних університетів та інших закладів освіти, 7 центрів полоністики, Асоціація керівників шкіл України, Миколаївський коледж преси і телебачення, Малобілозерська спеціалізована естетична школа-інтернат II-III ступенів «Ди-

восвіт» презентували свою багатолітню співпрацю з польськими закладами освіти різних типів. Такий інноваційний рух назустріч один одному має високий потенціал – духовний, інтелектуальний, прогресивний.

Ці книги побачили світ завдяки науковцям Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Доктори пед. наук М. Вовк, Н. Авшенюк, І. Андрощук, кандидати пед. наук К. Котун, К. Годлевська, В. Гордієнко, а також Т. Котирло тривалий час натхненно, з почуттям високої відповідальності готували рукописи цих книг до друку. Особливої подяки заслужовує зав. відділу науково-документного забезпечення, соціокультурної діяльності та міжнародних зв'язків ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського Л. Пonomarenko. Вона доклала чимало зусиль для виявлення літературних і документальних джерел, систематизованих у бібліографічному покажчику.

Не можу не зазначити: талановита, креативна науково-педаго-

гічна команда ректора Сковородинського університету В. Коцюра створила особливу атмосферу любові, сердечності, взаємоповаги й гармонії, в якій відбувався форум. Спрямовані VIII Форуму на глибоке осмислення надзвичайно важливої проблеми – освіти для миру і розвитку, одухотвореність, нетрадиційний підхід до його проведення сприяли народженню нових ідей, концепцій і перспективних напрямів співпраці на ниві освіти і педагогічної науки двох країн.

«Розум і Віра – то є два крила, на яких дух здіймається для опанування істиною» – ці слова належать святому Яну Павлу II. Переконана, що ці два крила й надалі підніматимуть й збагачуватимуть творчу співпрацю науковців-педагогів наших країн. Попереду нові спільні дослідницькі проекти, конференції, методологічні семінари, а також нові міжнародні збірники наукових праць, часописи, енциклопедичні видання та інші добрі справи.

Нелля НИЧКАЛО,
академік-секретар Відділення професійної
освіти і освіти дорослих НАПН України

ОСВІТА ДЛЯ МИРУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Освіта для миру утверджується з урахуванням викликів сучасності. Саме про це йшлося у виступах учасників секції. У доповіді «Мас-медіа і освіта для миру» Е. Салата акцентувала увагу на можливостях мас-медіа пропагувати суспільні ідеї – миру, подолання соціальної нерівності, протидії суспільній ізоляції. Сучасним тенденціям розвитку ІКТ щодо підтримки наукових досліджень присвячена доповідь В. Бикова «Хмаро орієнтовані мережні інструменти підтримання освітніх досліджень у міжнародному просторі відкритої науки».

Про реалізацію в Університеті менеджменту освіти НАПН України ідеї, концепції й організації відкритого університету як інноваційної моделі безперервного навчання йшлося у співдоповіді М. Кириченка, ректора ДЗВО «УМО» НАПН України, В. Олійника, радника ректора, Л. Карташової, заступника ректора ЦІПО ДЗВО «УМО», Т. Со-

рочан, Про соціальну роль медіаосвіти в умовах глобалізаційно інформаційних змін йшлося у доповіді Гліба Головченка, директора Коледжу преси та телебачення. Викладачі Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди порушували питання щодо: цифрової компетентності керівників закладів вищої освіти в умовах інформаційного суспільства (О. Ковтун, доцент кафедри практичної психології та менеджменту освіти); медіаграмотності як невід'ємного складника професійної компетентності сучасного педагога (Діана Животівська, старший викладач кафедри загальної історії, правознавства і методик навчання); впливу соціалізації на формування свідомої особистості громадянина (Т. Кебкало доцент кафедри медико-біологічних дисциплін і валеології).

Валерій БИКОВ,
директор ІПТЗ НАПН України

НАУКОВА ОСВІТА: ВІД ТРЕНДОВОЇ ТЕОРІЇ ДО ЕФЕКТИВНИХ ПРАКТИК

Значну увагу було приділено суті поняття наукової освіти, а також її ролі в контексті реалізації концепції сталого розвитку суспільства, підвищення рівня екологічної свідомості громадян.

В. Дунець у доповіді «Наукова освіта в центрах науки» наголосив на важливості залучення дітей і молоді до наукової освіти в усьому світі та формуванні їх наукової культури. Він представив історію трансформації музейної справи: від класичних музеїв до сучасних центрів науки. Особливу увагу було приділено досвіду Польщі, в якій сьогодні вже функціонує близько 15 таких центрів науки і майже стільки ж перебуває у процесі будівництва. Загалом у світі існує понад 3 тис. центрів науки, які щорічно відвідує більше 300 млн осіб. Співробітники НЦ «Мала академія наук України» активно вивчають зарубіжний досвід діяльності центрів науки. Їх створення є дуже перспективним напрямом в Україні.

Пропозиції: розпочати підготовку комплексного дослідження під керівництвом академіка НАН України С.О. Довгого під назвою «Наукова освіта». Враховуючи успішний досвід Польщі у створенні науково-освітніх просторів – центрів науки, співпраця у цьому напрямі залишається надзвичайно актуальною для України.

Максим ГАЛЧЕНКО,
директор ІОД НАПН України

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СУЧАСНОГО ВИРОБНИЧОГО ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА МИРУ

На засіданні секції обговорювалися актуальні питання реформування професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти для миру, конкретизовано суперечливі аспекти їх функціонування й запропоновано ефективні підходи до підвищення якості підготовки сучасного виробничого персоналу для суспільства миру. Н. Авшенюк висвітлює досвід ООН і ЮНЕСКО щодо становлення освіти дорослих. Особливу увагу вона приділила розкриттю суті напрямку «освіта для миру і запобігання конфліктів» (Peace and Conflict Studies), утвореного поєднанням двох академічних галузей: «дослідження миру» та «освіта для миру», та двом моделям освіти для миру: «Петлю квітки» (Flower-petal model) і «Навчання скасування війни» (Learning to abolish war). Пріоритетними векторами підвищення ефективності підготовки сучасного виробничого персоналу для суспільства миру було визначено: викладання дисциплін із забезпечення міждержавного посередництва, підготовки до міжнародних переговорів; виконання вправ з аналізу міждержавних конфліктів; вивчення міжнародного права й політичної економіки з позиції теорії раціонального вибору; акцентуація розвитку комунікативних компетентностей в усіх учасників навчання, зокрема вмінь діалогічного мовлення, аргументованого диспуту, навичок організації різних форм комунікації з урахуванням культурних особливостей і соціальної ієрархії в мультикультурному освітньому середовищі.

О. Бородієнко презентувала аудиторії основні положення програми ООН із відновлення та розбудови миру у закладах професійної освіти Донецької і Луганської областей. Науковець характеризувала збройну агресію з позиції «теорії чорних лебедів» і зосередила увагу на особливостях реалізації проекту з розвитку управлінської компетентності керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти Донецької і Луганської областей, а також на змісті рекомендацій щодо впровадження управління, орієнтованого на результат (Results-based management).

Валентина РАДКЕВИЧ, директор ІПТО НАПН України

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ ОСВІТИ ДЛЯ МИРУ

Учасники секції дійшли висновку, що інноваційні технології підготовки майбутніх фахівців спрямовуються на формування навичок навчання впродовж життя, критичного мислення, сприйняття розмаїття думок. Компетентності, яких набувають майбутні фахівці у системі вищої освіти, розвиваються в системі безперервної освіти. Важливо досягнути наступності й партнерства в підготовці та професійному розвитку фахівців.

Особлива увага була приділена сучасним технологіям професійного розвитку в системі формальної, неформальної, інформальної освіти дорослих і післядипломної освіти. Зокрема, розглянута модернізація проблеми підвищення кваліфікації у Польщі й Україні.

Для миру важливе єднання, зокрема, єднання в процесі навчання. На засіданні секції презентовано досвід Українського відкритого університету післядипломної освіти, зокрема, створення віртуальних кафедр, мережевої взаємодії із слухачами курсів підвищення кваліфікації, розкриття сучасного контенту професійного розвитку педагогів.

Запропоновано підтримати спільні наукові дослідження проблем освіти для миру польськими та українськими ученими; виокремити у змісті освіти Нової української школи аспекти освіти для миру та забезпечити в системі післядипломної освіти відповідну підготовку педагогів.

Тамара СОРОЧАН,
директор ЦІПО УМО НАПН України

ОСВІТА ДЛЯ МИРУ В УМОВАХ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЗАСАДАХ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Відбулась конструктивна дискусія з проблеми освіти для миру у громадянському суспільстві. Зокрема актуалізувалися питання: миру, політики, громадянської освіти (миротворча роль освіти у ХХІ столітті, освіта для миру: контекст політики і лідерства, новий підхід до громадянської освіти в Україні, роль соціального партнерства у формуванні громадянського суспільства в Україні, освіта і міжнародна академічна співпраця в контексті розбудови демократичного громадянського суспільства); виховання, гуманізації освіти (виховання для миру як мета і завдання сучасної дошкільної освіти, побудова цивілізації любові на основі виховання для миру, шляхи гуманізації освітньої шкільної політики в Україні, гуманізація освітнього процесу в Україні як основа реформування освітньої системи, особливості формування гуманістичної спрямованості майбутніх педагогів); формування цінностей (формування гуманістичних цінностей студентської молоді в умовах євроінтеграції, європейські цінності у підготовці учителів початкової освіти до реалізації завдань но-

вої української школи, формування загальнолюдських цінностей майбутніх вчителів – основа освіти для миру).

Польські і українські науковці у своїх виступах наголосили, що виховання для миру необхідно розпочинати з перших років життя людини. Держава повинна дбати про кожну людину, формувати у неї загальнолюдські цінності. Висловлювалось занепокоєння з приводу того, що жодний з існуючих шкільних предметів не реалізує завдань миротворчої освіти і констатувалась нагальна потреба оновлення навчальних програм відповідно до розвитку особистості.

Доцільним є використання європейського освітнього досвіду, зокрема польського, звернення до історичного досвіду педагогічної й культурної діяльності польських і українських корифеїв освіти й культури.

Лідія ХОМИЧ,
заступник директора ІПООД ім. Івана Зязюна НАПН України

ВІННИЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАПРОШУЄ!

У сучасному європейському науковому просторі помітно вирізняється тісна співпраця українських і польських дослідників педагогічної інноватики, порівняльної педагогіки, аспектів розвитку освітнього простору. Цьогорічний форум відбувся у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Ско-

вороди». На форум прибули провідні науковці, керівники педагогічних закладів освіти, аспіранти та докторанти з різних куточків України і Польщі. Учасники форуму були приємно вражені гостинним прийомом, який влаштували студенти та викладачі педагогічного вишу, очолюваного відомим науковцем – дійсним членом (акаде-

міком) НАПН України Віктором Кодуром.

У рамках роботи форуму відбулися пам'ятні події: висадження Дерева дружби науковців України і Польщі на «Алеї академіків»; відкриття пам'ятного знака «Українсько/польський/Польсько/український форум 8-10 жовтня 2019»; відкриття читачької зали Сигізмунда III Короля Польсько-

го, Великого князя Литовського і Руського (1566-1632).

Офіційні заходи супроводжувались активним міжособистісним спілкуванням, панувала творча атмосфера обміну думками, досвідом, цікавими і перспективними педагогічними проєктами.

Попереду IX форум, який має відбутися у Польщі. А ось на X –

ювілейний – ласкаво запрошуємо до України. Колектив Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського буде творчо готуватися до його проведення.

Наталія ЛАЗАРЕНКО,
ректор Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України оголошує конкурс на заміщення посад:
Лабораторія методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень:

завідувача лабораторії – 1;
провідного наукового співробітника – 2;
старшого наукового співробітника – 1;
молодшого наукового співробітника – 1.

Лабораторія психології спілкування:

завідувача лабораторії – 1;
старшого наукового співробітника – 3;
наукового співробітника – 1;
молодшого наукового співробітника – 1.

Лабораторія психології масової комунікації та медіаосвіти:

старшого наукового співробітника – 2;
молодшого наукового співробітника – 2.

Лабораторія психології політико-правових відносин:

завідувача лабораторії – 1;
провідного наукового співробітника – 1;
наукового співробітника – 1;
молодшого наукового співробітника – 1.

Лабораторія психології малих груп та міжгрупових відносин:

завідувача лабораторії – 1.

Термін подання документів – місяць від дня опублікування оголошення. Особи, які бажають взяти участь у конкурсі, подають такі документи: заяву (написану власноруч) на ім'я директора інституту про участь у конкурсі; копію документа, що посвідчує особу; заповнену особову картку (встановленого зразка); автобіографію; копію трудової книжки; копії документів про вищу освіту, підвищення кваліфікації, присудження наукового ступеня, присудження вченого звання, військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних); перелік наукових праць, опублікованих у вітчизняних та/або іноземних (міжнародних) фахових виданнях; письмову згоду на обробку персональних даних.

Документи надсилати на адресу: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15, каб. 22 (ст. інспектор з кадрів – Мелещенко Оксана Михайлівна). Телефон для довідок: 425-24-08.

«Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
оголошує конкурс на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників
Центрального інституту післядипломної освіти:

– завідувача кафедри: філософії і освіти дорослих – 1 одиниця.

Вимоги до кандидата на посаду завідувача кафедри: громадянство України, вільне володіння державною мовою, високий професійний рівень, досконале володіння педагогічною майстерністю, дотримання принципів педагогічної етики і загальнолюдської моралі, висока загальна культура, науковий ступінь та/або вчене (почесне) звання відповідно до профілю кафедри. Стаж науково-педагогічної роботи – не менш як п'ять років;

– доцента кафедри: менеджменту освіти та права – 1 одиниця, психології управління – 1 одиниця.

Вимоги до кандидатів на посади доцентів кафедри: громадянство України, вільне володіння державною мовою, високий професійний рівень, досконале володіння педагогічною майстерністю, дотримання принципів педагогічної етики і загальнолюдської моралі, висока загальна культура. Науковий ступінь кандидата (доктора) наук, як правило, вчене звання доцента або старшого наукового співробітника, викладає дисципліни за профілем кафедри, має стаж науково-педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах або закладах післядипломної освіти не менше трьох років.

Для участі в конкурсі необхідно надати: заяву про участь у конкурсі, особовий листок з обліку кадрів з фотографією, автобіографію; ксерокопію першої та другої сторінки паспорта громадянина України; копії дипломів про вищу освіту (другий рівень разом з додатками), дипломів та атестатів про науковий ступінь та вчене звання; копію трудової книжки, засвідченої у відділі роботи з персоналом; копії документів про підвищення кваліфікації, стажування тощо протягом останніх п'яти років; список наукових публікацій, оформлений відповідно до вимог ВАК (бюлетень ВАК України, № 5, 2009 р.); довідку про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду, яка видається відповідно до Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 року № 1465; довідка про проходження флюорографічного огляду; копію документів про відношення до військового обов'язку; характеристики, рекомендації тощо.

Університет житлом не забезпечує.

Заяви та документи приймаються Конкурсною комісією за адресою: 04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-а (корпус 2, відділ роботи з персоналом, кімната 422-423 з 9.00 до 16.00 год.), протягом 30 календарних днів від дня публікації оголошення.

Додаткову інформацію щодо умов проведення конкурсу можна отримати за телефонами: (044) 481-38-37 та (044) 481-38-10 + внутрішній 827.

Документи, що не відповідають вимогам, прийматися до розгляду Конкурсною комісією не будуть.

СПІВЧУТТЯ

На 74 році пішов із життя кандидат економічних наук, професор Григорій Іванович Мостовий. Григорій Іванович працював у ДЗВО «Університет менеджменту освіти» з 01.02.2013 р. по 29.05.2015 р. на посадах професора, завідувача кафедри, виконуючого обов'язки директора Інституту менеджменту та психології.

Пішов з життя надзвичайно порядний, тактовний, щирий, доброзичливий чоловік, інтелігентна особистість, чуйний товариш, різнобічно обдарована людина.

Колектив та Вчена рада Університету менеджменту освіти висловлює щирі співчуття рідним та близьким Григорія Івановича.

Ми щиро поділяємо Ваше горе і передаємо слова підтримки. На жаль, словами важко загоїти на серці страшну рану від втрати рідної людини. Проте світлі спогади про людину, яка чесно і гідно прожила своє життя, залишивши по собі плоди добрих справ, завжди будуть сильнішими за смерть.

Вічна йому пам'ять...

ВІТАЄМО ЗНАНУ ВЧЕНУ І ВИДАТНУ ОСОБИСТІСТЬ!

Ювілейні дні народження є гарним приводом оглянути пройдений шлях, оцінити зроблене, виявити відхилення від обраного життєвого курсу. У Алли Михайлівни Богуш така «інвентаризація» життя завжди проходить успішно з результатами, які відрізняються від максимально можливих на величину, що не перевищує похибки вимірювань. Адже,

дійсно, життєвий курс і його професійну спрямованість обрано вдало і безпомилково – педагогіка. Приклад Алли Михайлівни ще раз переконливо засвідчує, що педагогіка може бути по-справжньому успішною лише в тісній дружбі з психологією. Не даремно ж кандидатське дослідження ювілярки здійснене у царині педагогічної і вікової психології, і стосувалося воно, як і подальші основні наукові пошуки і здобутки, проблеми навчання мов, розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку. Вагомість і новизна здобутих у цьому науковому напрямі результатів принесли заслужене визнання авторки фундатором української дошкільної лінгводидактики.

Не менш плідною є її науково-педагогічна діяльність. Понад пів віку віддано підготовці фахівців із дошкільної освіти. Алла Богуш – блискучий лектор й автор численних підручників, навчальних і методичних посібників для педагогів-дошкільників. Ще одним результатом цього виду діяльності є потужна на-

укова школа академіка Алли Богуш: 78 докторів і кандидатів наук пройшли повний курс цієї школи й успішно примножують продуктивні ідеї освіти і розвитку наймолодших громадян нашої країни.

Перелік зробленого можна ще продовжувати і продовжувати, а попереду вже манять нові ідеї і починання. І над усім цим – невичерпність енергії й жадою дії, швидкість народження задумів і їх утілень у життя, розумна вимогливість і щедрість серця й душі. Залишайтеся такою й надалі, дорога Алло Михайлівно, без будь-яких коректив!

**Президія НАПН України
Відділення загальної
середньої освіти**

Відзначає ювілей Алла Михайлівна Богуш, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, дійсний член НАПН України, завідувачка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного уні-

верситету ім. К.Д. Ушинського.

Ювілярка присвятила життя розбудові системи дошкільної освіти України і продовжує активно розвивати кращі традиції вітчизняної науки. Поле науково-педагогічної діяльності Алли Богуш надзвичайно широке: проблеми сучасної освіти, духовного і морального виховання людини, різноманітні проблеми теорії і практики дошкільної освіти, зокрема й новітні технології і методики навчання дітей раннього і дошкільного віку близько-споріднених слов'янських мов (української і російської) в умовах закладів дошкільної освіти і сім'ї, професійна підготовка майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти. Алла Михайлівна розробила концептуальні засади мовленнєвого розвитку особистості (від народження до 7 років) та формування мовленнєвої особистості дошкільника.

Алла Богуш є академіком багатьох зарубіжних академій наук, а праці її видано мовами різних країн світу. Вона очолює спеціалізовану вчену раду із захис-

ту докторських дисертацій в ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, є членом спеціалізованих рад із захисту кандидатських дисертацій, головним редактором і членом редколегій наукових збірників і фахових журналів.

Всіх, хто хоч на мить поспілкувався з Аллою Михайлівною, захоплює її активність, енергійність і вражають особистісні риси, що надають у ній глибину і непересічну Особистість й водночас – яскраво сонячну Жінку, чарівну, витончену і наповнену, яка достойна живописних полотен видатних художників.

З ювілеєм Вас, дорога Алло Михайлівно! Нехай і надалі б'ють джерела Вашої педагогічної творчості, а зерна Ваших талановитих ідей на ниві дошкільної освіти і виховання дають щедрі плоди.

**Співробітники лабораторії
дошкільної освіти і виховання
Інституту проблем виховання
НАПН України**

55 РОКІВ СЛУЖІННЯ ПЕДАГОГІЦІ, ОСВІТІ, АЛЬМА-МАТЕРІ

17 листопада професору Михайлу Тадейовичу Мартинюку – одному із знаних педагогів України, доктору педагогічних наук, дійсному члену (академіку) НАПН України, завідувачу кафедри фізики і астрономії та методики їх викладання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини виповнилося 75 років.

У 1961 році Михайло Тадейович вступив на фізико-математичний

факультет Уманського державного педагогічного інституту і з того часу його діяльність пов'язана з рідним навчальним закладом. Рідко випадає нагода зустріти людину, у трудовій книжці якої упродовж більш як пів сторіччя є запис лише про одне місце роботи.

За всі роки трудової біографії Михайло Тадейович пройшов довгий шлях становлення як викладача, педагога, науковця, керівника. Він обіймав посади лаборанта кафедри фізики, викладача, доцента, завідувача кафедри, декана, проректора та ректора університету. Заслугує на пошану його значний внесок у розвиток матеріальної бази, зміцнення кадрового складу та іміджу нашого навчального закладу.

Підтвердженням може слугувати приклад будівництва, обладнання та визначення напрямів діяльності Планетарію, створеного на фізико-математичному факультеті з ініціативи Михайла Тадейовича. Планетарій став не лише навчаль-

но-дослідною лабораторією з астрономії і астрофізики, а й центром пропаганди природничо-наукових знань серед молоді. Планетарій відвідали сотні студентів, учителів, учнів шкіл, дошкільнят з різних областей України.

Михайло Тадейович одним із перших учених-педагогів України зрозумів необхідність втілення інтеграції у процесі вивчення природничих дисциплін у школі. Перші інтегровані підручники за співавторством Михайла Тадейовича побачили світ: у 1994 році – «Фізика, астрономія» – 7 клас; 1996 р. – «Фізика, астрономія» – 8 клас; 1998 р. – «Вивчення фізики і астрономії в основній школі». Його доробок у педагогічній царині становить понад 150 наукових і науково-методичних праць. Серед них – 4 монографії, 5 посібників та 14 підручників для середньої школи.

Михайло Тадейович розпочав розробку методології і методики підготовки вчителя для викладання інтегрованих курсів освітньої га-

лузі «Природознавство». Сьогодні підготовка інтегрованих бакалаврів і магістрів освітньої галузі «Природознавство» в університеті переведена у практичну площину на основі авторських навчальних планів та освітньо-професійних програм.

Михайло Тадейович є постійним членом авторських колективів з розробки різних освітніх нормативних актів: Національної програми «Освіта: Україна XXI століття», Держстандарту базової і повної середньої освіти (освітня галузь «Природознавство, фізика»), а також навчальних програм з фізики і астрономії для ЗНЗ (1992-2017 рр.). Здійснює керівництво науково-дослідною лабораторією «Проблеми дидактики фізики в основній школі», яку координує Інститут педагогіки НАПН України, а також науково-дослідним центром подвійного підпорядкування МОН і НАПН України «Інформаційно-комунікаційних технологій навчання фізики і астрономії».

Сьогодні навколо Михайла Мартинюка формується наукова школа – під його керівництвом підготовлено і захищено одну докторську і п'ять кандидатських дисертацій. Він Заслужений працівник освіти України, Відмінник освіти України, нагороджений знаками і медалями імені А. С. Макаренка, Василя Сухомлинського Григорія Сковороди, Почесною грамотою КМУ «За наукові досягнення», Срібним орденом «Візир професіоналізму», орденом «За заслуги» III ступеня.

З нагоди 75-річного ювілею від дня народження колектив Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини сердечно вітає Михайла Тадейовича і бажає йому здоров'я, особистого щастя, подальших успіхів у його науковій, педагогічній і громадській діяльності.

**Юрій КРАСНОБОКИЙ,
кандидат фізико-математичних
наук, доцент, Заслужений
працівник освіти України**

ЇЇ ПРАГНЕННЯ – БАЧИТИ НАВКОЛО ЩАСЛИВИХ ЛЮДЕЙ

Святкує свій ювілей кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України Наталія Олександрівна Філіпчук.

Доля подарувала нам можливість працювати з цією чарівною жінкою, яка заряджає нас своєю невтомною енергією, підтримує і допомагає оточуючим, надихає на нові наукові і творчі досягнення. Наталія Олександрівна – унікальна людина, адже має від природи велику силу духу, «широке серце», загострене відчуття справедливості, співчуття і добра. Її життєве кредо – допомагати людям.

Наталія Олександрівна багато років є головою профспілкового комітету Інституту, що істотно вплинуло на життєдіяльність нашого закладу. Завдяки таланту згуртовувати навколо себе людей, однодумців, людяності, порядності, організаторським здібностям для співробітників організовуються різноманітні екскурсії, відвідування театрів, співпраця з мистецькими осередками. Наталія Олександрівна є ученицею і послідовницею двох титанів вітчизняної науки. Над кандидатською дисертацією вона працювала під керівництвом академіка Івана Зязюна, роботу над докторською дисертацією здійснило під наставництвом академіка Неллі Ничкало.

Сферою наукових зацікавлень Наталії Олександрівни є дослідження проблем розвитку музичної освіти на Буковині, потенціалу музейної педагогіки, неформальної освіти педагогів. Вона є ініціатором і натхненником проведення щорічного круглого столу до дня народження Тараса Шевченка, вебінару до Міжнародного дня рідної мови, круглих столів пам'яті академіка І. А. Зязюна тощо.

За активну громадську позицію та плідну працю на ниві розвитку сучасної освіти Наталія Олександрівна нагороджена нагрудним знаком МОН України «Відмінник освіти України», Почесною грамотою Київської міської організації профспілки працівників освіти і науки України,

медаллю НАПН України, «Ушинський К.Д.», Грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

Від адміністрації, колег у день красивого, молодого ювілею хочемо побажати вродливій жінці, чудовій донці, дружині, матері, колезі міцного здоров'я, щастя, благополуччя, нових професійних перемог і вершин, особистісної самореалізації, неугасної інтелектуальної сили, енергії, невтомності у повсякденній діяльності, миру і добра!

**Колектив Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України**

ПЕДАГОГІЧНА
ГАЗЕТА
УКРАЇНИ

Засновники —
Національна академія педагогічних наук України
Видавництво «Педагогічна преса»
Свідоцтво про держреєстрацію
серія КВ № 23814-13654Р від 12.03.2019 р.

Головний редактор Лідія РАПІНА
Редакційна рада: Віктор Андрущенко,
Іван Бех, Валерій Биков,
Надія Бібік, Микола Свтух,
Володимир Луговий,
Олександр Ляшенко, Сергій Максименко,
Нелля Ничкало, Віктор Огнев'юк,
Віктор Олійник, Олександра Савченко,
Микола Слюсаревський,
Ольга Сухомлинська, Лідія Ткаченко
Над номером працювали:
Олена СОЛОДОВНИК
Олександр ХРИСТЕНКО

Адреса редакції: 04053, Київ, вул. Січових Стрільців, 52А, кімн. 312.
Тел. (044)481-37-40. E-mail: ped-gazeta@ukr.net
Редакція не рецензує і не повертає рукописів.
За точність викладених фактів відповідальність
покладається на автора. Редакція не завжди поділяє
думки, викладені автором.

Видруковано ТОВ «Прінтстор Груп»,
вул. Данила Щербаківського, 4, м. Київ, 03190
Замовлення № 18711
Підписано до друку 25.11.2019
Передплатний індекс: 30670